

Socialinės kompetencijos ugdymo pavyzdžiai*Medžiagą parengė Nijolė Grybovienė***Tema: Holokaustas****Klasė: 9–10**

MOKYMOŠI UŽDAVINIAI: Mokiniai: • Vertins praeities reiškinius iš skirtingų pozicijų – žiūrėjimas į tą pačią problemą jos amžininkų (priešininkų, sąjungininkų, skirtingo amžiaus, socialinės padėties, tikėjimo žmonių) akimis. • Išnagrinės, kaip diskriminacija gali peraugti į smurtą. • Nustatys asmenų vaidmenį kurstant neapykantą.	BENDROSIS PROGRAMOS <i>Nuostatos</i> – puoselėti savo ir visuomenės gyvenime praeityje susiformavusias, o šiandienos gyvenime tokias svarbias vertybes, kaip demokratija, humaniškumas, tolerancija ir kt. <i>Gebėjimai</i> – įvertinti per Antrąjį pasaulinį karą pasaulyje įvykdytus nusikaltimus žmogiškumui. <i>Žinios ir supratimas</i> – apibūdinti per Antrąjį pasaulinį karą pasaulyje įvykdytus nusikaltimus žmogiškumui ir holokaustą.
ŠALTINIAI (MOKYTOJUI) Ekskursija į praeitį – pamokos ateičiai: vadovas pedagogams. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1218-187088_FRA_HOLOCAUST_HANDBOOK_LT_BAT.pdf	PRIEMONĖS <i>Dalomoji medžiaga:</i> • „Ar Jūs kada nors ...?“ (1 priedas), po vieną kopiją kiekvienam mokiniui. • „Neapykantos piramidė“ (2 priedas). • Šaltiniai A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M (3 priedas). • „1933–1940 metais žydams taikytų suvaržymų sąrašas“ (4 priedas). • Fotografija „Austrijos žydai“ (5 priedas).

MOKYMOSI VEIKLA IR METODAI

I etapas.

1. Padalinti lapus „[Ar Jūs kada nors ...?](#)“ (1 priedas). Kiekvienas mokinys turi atsakyti „taip“ arba „ne“ į kiekvieną padalimosios medžiagos klausimą. Mokiniai dirba individualiai (3 min.)

2. Kai mokiniai atsako į klausimus, pradedama diskusija, naudojant kai kuriuos arba visus toliau išvardytus klausimus. Surašomi atsakymai ant popieriaus lapo arba ant lentos.

(10 minučių):

- Kaip manote, kodėl žmonės pasakoja etninius anekdotus apie kitas žmonių grupes, įžeidinėja kitus? (Galimas atsakymas "Kadangi kiti yra skirtingi").
- Kodėl šie skirtumai gali sukelti žmonių norą žeminti kitus? (Galimi atsakymai: „tai leidžia jiems jaustis pranašesniais,“ „jie bijo „Kitokių“, „nesugebėjimas suprasti kitą kultūrą“).
- Kur žmonės išmoksta nepagarbos žmonėms, kurie atrodo kitaip? (Galimi atsakymai „namuose, mokykloje, iš draugų, žiniasklaidos – laikraščių, televizijos, filmų, muzikos).
- Ar galite pateikti išankstinio nustatymo pavyzdžių, kuriuos matėte per žiniasklaidą?

Aptarti su mokiniais situacijas, paaiškinti, kad šaipymasis gali tapti intensyvesnis ir pereiti prie smurto.

II etapas.

1. Mokiniai suskirstomi į 4–5 grupes. Grupėms duodama „[Neapykantos piramidė](#)“ (2 priedas), kita „Neapykantos piramidė“ pakabinama ant lentos. Mokytojas trumpai apžvelgia kiekvieną piramidės lygį.

2. Grupėms duodami skirtingi [šaltiniai](#) (3 priedas), pavyzdžiui, *1 grupei* šaltiniai A, C, F, K *2 grupei* šaltiniai B, D, E, M ir t.t., kuriuos turi priskirti kuriam nors piramidės lygiui. Mokiniais reikia paaiškinti, kad nėra vieno teisingo atsakymo, ir jų pasirinkimas gali būti įvairus, svarbu, kad grupė priimtų vieningą sprendimą. Grupėje išrenkamas grupės vadovas, kuris pristatys grupės pasirinkimą. Jeigu kitos grupės nesutinka su kitos grupės pasirinkimu, duodamas laikas diskusijoms ir argumentų išsakymams.

III etapas.

Naudojamas laipsniško žydų teisių suvaržymo Vokietijoje analizės būdas. Atsitiktine tvarka išdalinkite „[1933–1940 metais žydams taikytų suvaržymų sąrašą](#)“ (4 priedas) po keturis žmones suskirstytoms moksleivių grupėms. Paprašykite sudėlioti suvaržymus eiliškumo tvarka. Po to liepkite bendrai sudaryti keturias suvaržymų „kategorijas“ ir

PRAKTINIAI PATARIMAI MOKYTOJUI

- Etapus galima atlikti ne per vieną pamoką. Priedų mokytojas gali nespausdinti, o visa medžiagą rodyti per kompiuterį lentoje.
- I etape mokiniai galėtų apmąstyti jiems pirmą į galvą atėjusį žydo paveikslą ir pasvarstyti ar jis galėjo būti įtakotas išankstinės nuomonės. Kaip ir visais išankstinio nusistatymo atvejais, svarbiausias mokymo akcentas turėtų būti suvokimas, kad individualios patirtys ar būdingos asmeninės savybės neturėtų būti apibendrinamos ir priskiriamos visai grupei.
- Moksleiviams turi būti suteikta galimybė įsisažmoninti ir išmokti būti atsakingais už savo veiksmus bei taip pat suvokti savo sprendimų pasekmes. Kartu jie informuojami apie aktyvaus visuomeninio ir pilietiškai atsakingo elgesio teigiamo poveikio visuomenei privalumus.

pagal jas sugrupuoti visus suvaržymus. Tegul moksleiviai pasidalina savo sukurtomis kategorijomis. Kitas žingsnis būtų toks – kiekvienoje iš kategorijų jie galėtų nustatyti, kuris suvaržymas, jų nuomone, turėjo didžiausių pasekmių jų amžiaus jaunuoliui anuo metu ir kodėl. Galiausiai jie galėtų aptarti, ką, jų nuomone, nacių valdžia bandė pasiekti šiais laipsniškais suvaržymais.

IV etapas.

Mokiniai turi dirbti su istorine fotografija, kuri vaizduoja, kaip Austrijos žydai yra verčiami šveisti gatvę. Ši scena – tai viešas pažeminimas prieš nusikaltėlių ir pasyvių stebėtojų minią. Analizuojant fotografiją, mokiniai pamąstys, kaip stebėtojo vaidmens pasyvumas gali padidinti aukos beviltiškumą ir pateisinti kaltininko veiksmus.

1. Parodyti [*fotografija*](#) (5 priedas) ir išanalizuoti ją klasėje. Mokiniai turėtų analizuoti nuotrauką laisvai, be pirminės informacijos. Užduoti mokiniams šios nuotraukos analizės klausimus ir padiskutuoti:

- Ką vaizduoja fotografija?
- Kas yra vaizduojami žmonės, kaip jie atrodo, kaip jie yra apsirengę?
- Ką jie veikia?
- Kada ir kur galėjo būti padaryta fotografija?

2. Suskirstyti klasę į grupes po 4–6 žmones. Jų užduotis yra identifikuoti tuos skirtingus vaidmenis, kuriuos atlieka žmonės fotografijose. Užduoti klausimą: kas yra aukos, kas yra kaltininkai, o kas yra stebėtojai fotografijoje?

3. Leisti padiskutuoti grupėse ir vėliau padaryti trumpą pranešimą.

Išvados apie viešą pažeminimą

Viešas žydų bendruomenės žeminimas buvo kelias į nacių vykdomą laipsnišką socialinių normų pakeitimą visuomenėje. Pamažu buvo sustiprintas įvaizdis, kad žydai menkesnės vertės už kitus. Nacių ketinimas buvo sulaukti palaikymo bei pasyvaus pritarimo šiam tikslui – sukurti „laisvą nuo žydų“ Vokietiją.

- Siekiant kovoti su stereotipais, svarbu suvokti, kad egzistuoja patys įvairiausi požiūriai. Pavyzdžiui, šaltinio, atspindinčio žydo, asmeniškai patyrusio antisemitizmo požiūrį, skaitymas gali padėti geriau įsijausti ir suprasti ką reiškia būti diskriminuojamam ar įžeistam antisemitinių pareiškimų. Skirtingi autorių požiūriai atsispindi ir tiriant nuotraukas ar įvaizdžius. Moksleiviams reikia parodyti, kad kai kurios žydų nuotraukos buvo padarytos antisemitų tikslingai. Pavyzdžiui, būtų reikšminga paklausti moksleivių paanalizuoti motyvus asmens, kuris tokias fotografijas padarė.

REFLEKSIJA. VERTINIMAS.

Mokytojas gali vertinti kaupiamuoju vertinimu už kiekvieną darbo etapą. Kiekvienu atveju reikia aptarti, pakomentuoti mokinio ar grupės pasiekimų rezultatus, akcentuoti, kas yra teigiama, patarti, padrąsinti, paaiškinti.

1 priedas

Ar Jūs kada nors..?

Atsakykite į klausimus taip ar ne. Atsakinėkite sąžiningai, nes atsakymai liks Jums.

Girdėjote anekdotą, kuriame tyčiojamasi iš kitokios etninės kilmės asmens, rasės, religijos, lyties ar seksualinės orientacijos?

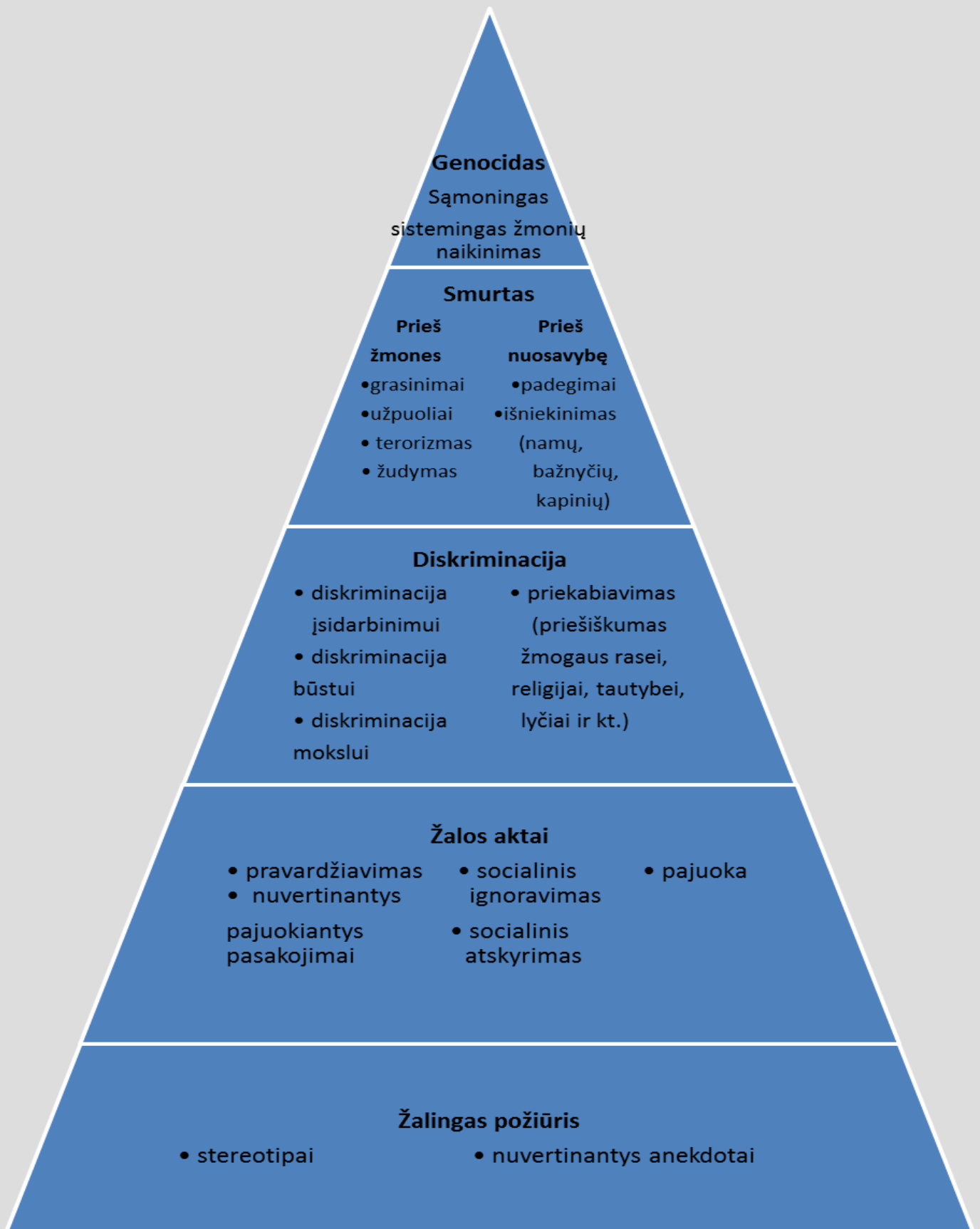
Buvo pravardžiuojamas dėl savo etninės grupės, rasės, religijos, lyties ar seksualinės orientacijos?

Juokėtės iš ko nors, nes jis skyrėsi nuo jūsų?

Laikotės stereotipų (dėl tam tikros savo etninės grupės, rasės, religijos ar seksualinės orientacijos? Pvz. amerikiečiai stori)

Turėjote išankstinę nuomonę apie kitus?

Girdėjote žiniasklaidoje apie smurto aktą prieš žmogų, kuris skyrėsi nuo kitų savo etnine grupe, rase, religija, lytimi ar seksualine orientacija?

Šaltiniai

Šaltinis A. Anekdotas

Įvairių tautybių atstovų elgesys, kai restorane, jie randa musę įkritusią į sulčių taurę:

- Švedas pareikalavo naujų sulčių į tą pačią taurę.
- Anglas - pakeisti sultis ir taurę.
- Suomis išėmė musę, o sultis išgėrė.
- Rusas išgėrė sultis kartu su muse.
- Kinas suvalgė musę, bet sulčių negėrė.
- Žydas ištraukė musę iš sulčių ir pardavė kinui.
- Lietuvis išgėrė du trečdalius sulčių, o po to paprašė sultis pakeisti.
- Norvegas pasiėmė muse ir išėjo žvejoti.
- Airis susmulkino musę sultyse ir pasiuntė taurę anglui.
- Amerikietis pradėjo teisminį procesą prieš restoraną ir pareikalavo 65 mln. dolerių už padarytą moralinę žalą.
- Škotas griebė musę už gerklės šaukdamas: "Tuo pat išspjauk sultis, kurias esi išgėrusi!"

Šaltinis B. Nacių rinkiminis plakatas 1924 m. Žydas tampo už virvučių, išnaudoja darbininkus arijus savo klastingiems tikslams.

Šaltinis C. Apie Europą...

Europa prancūzų akimis:

Vokiečiai – geriausi draugai (valio! pagaliau nustojo peštis)
Italai – triukšmingi draugiški žmonės
Ispanai – flamenko šokėjai
Anglai – nekaltų mergelių žudikai (taip ir neatleido už Žaną d'Ark)
Belgai ir šveicarai – pusiau prancūzai
Lietuviai su sesėmis – Baltijos gentys
Lenkai – santechnikai (vis dar bijo pigių darbo rankų?)
Baltarusiai – baltaodžiai rusai (o tai rusai kokios spalvos?)
Rusai – Napoleono svajonės (neišsipildžiusios)

Europa vokiečių akimis:

Belgija – Vaflija
Prancūzija- Eifelreichas
Šveicarija- Šokoladija
Austrija - Šnicelreichas
Čekija - Praha
Lenkija – daržovės
Lietuva su sesėmis – buvę kaimynai
Baltarusija – dujų tranzito šalis
Rusija – dujų saugykla

Europa italų akimis:

Prancūzija – Bruni imperija
Šveicarija – laikrodžiai
Austrija – sudužusi imperija
Slovėnija – slavai
Lietuva ir sesės – Baltijos gentys (neoriginalu)
Lenkija – popiežiaus tėvonija
Baltarusija – terra incognita
Rusija – Gazprom

Šaltinis D. Apie 1941 07 03 išleistą įsakymą.

„Pirmasis karo komendantas fon Ostmanas 1941 07 03 d. išleido įsakymą, kuriame liepė visiems vyriškos ir moteriškos lyties žydams, nesvarbu, kokio amžiaus, nuo liepos 8 d. ant viršutinių drabužių iš priekio ir iš užpakalio, tai yra ant krūtinės ir ant nugaros, kairėje pusėje, prisiūti geltonos medžiagos skritulius, 10 centimetrų diametro, su raide “J” (Jude -žydai) viduryje. Kai kurie žydai, neturėdami geltonos medžiagos, šį skiriamąjį ženklą darėsi iš balto audeklo skiautės, kurios kraštus nudažydavo geltonai arba apsiūdavo geltonu kaspinu. Tuo pačiu įsakymu žydams buvo uždrausta vaikščioti gatvėmis nuo šeštos vakaro iki šeštos ryto. Nesilaikantiems šio draudimo grėsė mirties bausmė. Komendantas Cenpfenigas geltonus ženklus ant nugaros ir krūtinės panaikino. Vietoj jų įsakė nešioti ant dešinės rankovės baltą raištį su geltona Siono žvaigžde. Netgi tokia smulkmena, tasai raištis vietoj antsiuvo ant krūtinės, sumažino širdgėlą dėl paniekinto žmogiškojo orumo ir įžiebė žydams viltį, kad jų padėtis gal pagerės”.

Šaltinis E. Žydams draudžiama:

- dirbti advokatais, notarais ir juriskonsultais;
- dirbti bankuose, valiutos keityklose ir lombarduose;
- užsiimti agento, tarpininko arba pavaduotojo veikla;
- prekiauti nekilnojamu turto;
- dirbti prekybos agentais.

3. Nurodymai dėl žydų turto.

Žydų turtas bus atimtas.<...>

„Vokiečių-fašistų okupacija Estijoje“(1941-1944). Dokumentų rinkinys. Talinas, 1963, p.89–91

Šaltinis F. Ištrauka iš knygos, S. Nešamit „Vaikai iš Mapu gatvės“

„Į Mykolo Dagio namus atėjo vokiečiai ir pareikalavo sviesto. Mykolo namie nebuvo, todėl prikibo prie jo žmonos: - duok sviesto, o jei ne - nušausim. Turbūt girti buvo. Moteris dievagojosi, kad visą sviestą išvežė į miestą. Vokiečiai pradėjo po visur naršyti, galų gale įlindo į rūšį. Ir ką jūs manote, ką jie ten rado. Rado septynerių metų žydų berniuką, čiupo už plaukų, išvilko į kiemą ir čia pat vietoje nušovė. Dagio namus padegė, o Mykolo žmoną išsivedė su savim. Vieni gyventojai gailėjosi Dagių šeimos, kiti sakė, kad jeigu duotas vokiečių valdžios įsakymas naikinti žydus, tai taip ir reikia daryti.“

S. Nešamit „Vaikai iš Mapu gatvės“, Alijo biblioteka, Jeruzalė, 1973, p.116–117.

Šaltinis G. Apie Niurnbergo įstatymą.

Vokietija. Įsigaliojo paskutinis vieno iš vadinamųjų Niurnbergo įstatymų, suvaržiusių žydų teises, straipsnis. Nuo sausio 1 dienos žydams draudžiama samdyti jaunesnes nei 45 metų vokietes moteris darbams savo namuose – tarnaites, kambarines, namų šeimininkes ir pan. Šie įstatymai buvo priimti 1935 metų rugsėjo 15 dieną per VNSDP (NSDAP) kongresą Niurnberge - tradicinėje partijos suvažiavimų vietoje. Kiti šių įstatymų straipsniai, kurie įsigaliojo iš karto nuo įstatymo priėmimo, atėmė Vokietijos pilietybę iš nevokiškos kilmės asmenų, uždraudė santuokas ir nesantuokinius ryšius tarp žydų ir vokiečių. Vienu iš šių įstatymų taip pat uždrausta žydams iškelti Reicho arba nacionalinę vėliavas ar kitaip demonstruoti Reicho simbolius. Už draudimų nepaisymą numatytos įvairios bausmės - nuo piniginės baudos iki įkalinimo sunkiųjų darbų kalėjime.

Šaltinis H. Krištolinė naktis. <...> Sutemus prasidėjo įvykiai, šiandieną vadinami „Krištoline naktimi“ (vok. Kristallnacht). Tai buvo masiniai žydų pogromai, žudynės, suėmimai bei turto naikinimas. Sugriauta apie 270 sinagogų (pratiškai visos buvusios Vokietijoje), sunaikinta 7000 žydų parduotuvių, nužudyta apie 2000 žydų, 100 000 – suimti ir išvežti į koncentracijos stovyklas (oficialūs Reicho duomenys).

Krištolinės nakties metu deganti sinagoga

<http://kapitalizmoistorija.org/straipsnis/Holokaustas-bei-jo-sasajos-su-laisvaja-rinka>

Šaltinis J. Prižiūrėtojai konfiskuoja žydų nuosavybę prieš jų sunaikinimą.

Šaltinis K. Nužudytų žydų kiekis bei nuošimtis.

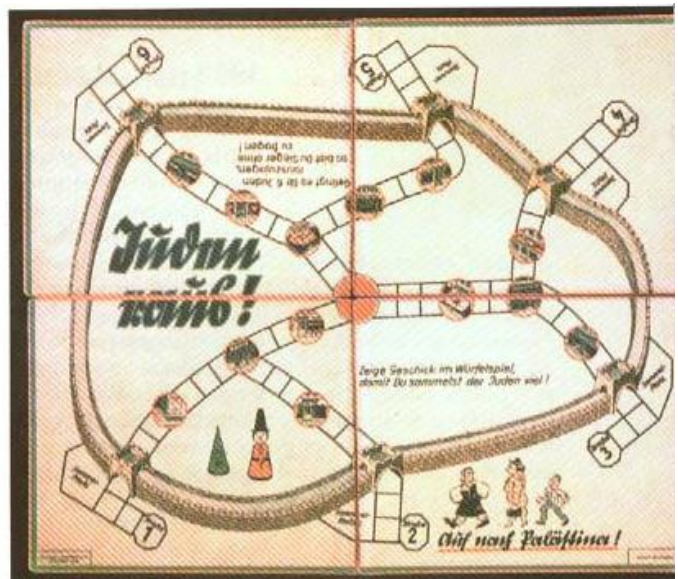
Nužudytų žydų kiekis bei nuošimtis

Šalis	Gyveno iki karo	Nužudyta	Nužudytų proc.
Lenkija	3,300,000	3,000,000	90%
Baltijos šalys	253,000	228,000	90%
Vokietija ir Austrija	240,000	210,000	90%
Bohemija	90,000	80,000	89%
Slovakija	90,000	75,000	83%
Graikija	70,000	54,000	77%
Olandija	140,000	105,000	75%
Vengrija	650,000	450,000	70%
Baltarusija	375,000	245,000	65%
Ukraina	1,500,000	900,000	60%
Belgija	65,000	40,000	60%
Jugoslavija	43,000	26,000	60%
Romunija	600,000	300,000	50%
Norvegija	2,173	890	30%
Prancūzija	350,000	90,000	30%
Bulgarija	64,000	14,000	22%
Italija	40,000	8,000	20%
Liuksemburgas	5,000	1,000	20%
Rusija	975,000	107,000	11%
Danija	8,000	52	<1%
Suomija	2,000	22	1%

Šaltinis L. Slovakija. Tyčiojimas iš aukų.

Šaltinis M. Vaikiškas žaidimas „Žydai-lauk“, kuris paplito Vokietijoje 1930m. pabaigoje. Pagal taisykles „žaidimą laimi tas, kuris išvaro daugiausiai žydų“.

Žydų žmogaus teisių neigimas nacistinėje Vokietijoje

1933

Žydams mokytojams uždraudžiama dirbti valstybinėse mokyklose
Žydams teisininkams uždraudžiama dirbti pagal savo profesiją
Žydai netenka teisės turėti sveikatos draudimą
Valstybės tarnautojai žydai atleidžiami
Žydai išvaromi iš chorų
Žydams daugiau negalima lankytis paplūdimiuose

1935

Žydams muzikantams uždrausta dirbti pagal savo profesiją
Žydai gali sėdėti tik ant specialių suolų parkuose
Žydams uždrausta vesti ir tekėti už ne žydų
Žydai netenka savo valstybinės (Reicho) pilietybės
Žydai, meno ir senovinių dirbinių prekiautojai, praranda teisę užsiimti savo verslu
Jauniems žydams uždrausta vaikščioti didesnėmis negu dvidešimt žmonių grupėmis
Panaikintos žydų ir ne žydų santuokos

1936

Žydai privalo atiduoti savo rašomąsias mašinėles
Žydai privalo atiduoti savo dviračius
Žydai privalo atiduoti savo muzikinius įrašus
Žurnalistai turi įrodyti savo arijų kilmę nuo 1800 metų

1937

Žydams uždrausta universitetuose suteikti mokslo daktaro laipsnius

1938

Žydams uždrausta turėti žemės nuosavybę
Vyriausybė turi teisę konfiskuoti žydų turtą
Žydiški gatvių pavadinimai turi būti pakeisti
Žydams gydytojams draudžiama dirbti pagal savo profesiją
Žydams vaikams uždrausta lankyti vokiečių mokyklas
Žydai vyrai ir moterys privalo šalia savo vardų turėti Saros bei Izraelio vardus
Žydai negali būti vieninteliai verslo įmonių savininkai
Žydai neturi teisės laisvai nuspręsti, kur jie galėtų apsigyventi

1939

Žydai daugiau negali turėti radijo imtuvų
Žydams gatvėje leidžiama būti tik iki aštuntos valandos vakaro
Žydai gali būti išvaromi iš savo namų be priežasties ir išankstinio įspėjimo

5 priedas

Austrijos naciai ir vietiniai gyventojai žiūri, kaip žydai verčiami šveisti gatvę. (1938)

http://resources.ushmm.org/inquiry/ua_doc.php/query/122?uf=uia_wFFhpW

(Fotografijos šaltinis: United States Holocaust Memorial Museum)

Naudota:

1. Sprendžiant antisemitizmo problemą: kodėl ir kaip? Vadovas pedagogams.

http://www.komisija.lt/Files/www.komisija.lt/File/Why%20and%20How%20LITHUANIAN_final%20draft.pdf

2. http://archive.adl.org/education/courttv/pyramid_of_hate.pdf

3. Исраэль Гутман, Наама Галиль. «Катастрофа и память о ней»

4. Ирит Абрамская. «Стоящие в стороне»

5. Ekskursija į praeitį – pamokos ateičiai: vadovas pedagogams.

http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1218-187088_FRA_HOLOCAUST_HANDBOOK_LT_BAT.pdf

6. www.levandehistoria.se